

АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА. ПЕДАГОГІКА

Електронне наукове фахове видання. Наказ МОН України № 693 від 10 травня 2017 року,
Випуск 8 (15), 2020

1. АДАПТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В ТЕОРІЇ ОСВІТИ

1. Антонова Алевтина	<u>Психологічні основи педагогічної саморегуляції</u>
2. Боднар Оксана, Горішна Оксана	<u>Сутність та взаємозв'язок основних понять теорії управління змінами в освіті у філософсько-соціальному аспекті</u>
3. Гуралюк Андрій	<u>Бібліотека в інформаційному суспільстві: онтологічний підхід</u>
4. Єльнікова Галина, Суліма Євген	<u>Філософський аспект адаптивного управління соціально-педагогічними системами</u>
5. Ростока Марина	<u>Інформаційно-аналітичний супровід освіти як сфера наукової діяльності ДНПБ України ім. В.О. Сухомлинського</u>
6. Селецький Андрій	<u>Теоретичне і методичне забезпечення розвитку системи освіти як напрям діяльності Національної академії педагогічних наук України</u>

2. УПРАВЛІННЯ АДАПТИВНИМИ ПРОЦЕСАМИ В ОСВІТНІЙ ПРАКТИЦІ

7. Бартків Оксана, Дурманенко Євгенія, Смалько Оксана	<u>Візуалізація як ефективний метод вивчення студентами педагогіки</u>
8. Бобрикова Юлія	<u>Використання інноваційних методів та технологій під час викладання економічних дисциплін у процесі професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів</u>
9. Брацлавська Алла	<u>Особливості формування готовності майбутніх льотчиків військової авіації до професійної взаємодії під час використання спільного повітряного простору</u>
10. Гавриловський Сергій	<u>Впровадження моделі управління науково-дослідницькою діяльністю майбутніх керівників закладів освіти</u>
11. Гермак Ольга	<u>Теоретичні засади формування професійної компетентності майбутніх електромонтерів засобами електронних освітніх ресурсів</u>
12. Гречаник Олена	<u>Оцінка якості виховної діяльності закладу загальної середньої освіти</u>
13. Григораш Віктор	<u>Оцінювання педагогічної діяльності вчителів закладу загальної середньої освіти як елемент внутрішньої системи забезпечення якості освіти</u>
14. Грищук Дмитро	<u>Молодіжні клуби як приклад впровадження адаптативно-соціалізаційної концепції соціальної роботи у закладі освіти</u>
15. Сухович Георгій	<u>Факторно-критеріальна модель визначення результатів III етапу Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України</u>
16. Тимошко Ганна	<u>Розвиток організаційної культури керівника закладу освіти на засадах педагогічної майстерності</u>
17. Хлебнікова Таліна	<u>Самоосвіта як засіб розвитку професійної компетентності педагога</u>
18. Шемигон Наталя	<u>Розвиток адаптивних можливостей особистості з особливими освітніми потребами в адаптивному інклюзивному просторі</u>

3. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ

19. Оліфіра Лариса, Синенко Світлана	<u>Консорціум в освіті: процеси диверсифікації та моделі підвищення кваліфікації керівних, педагогічних і науково-педагогічних працівників</u>
---	--

Затверджено до друку рішенням засідання Вченої ради

Української інженерно-педагогічної академії, м. Харків (протокол № 10 від 26.02.2020 року)

© Українська інженерно-педагогічна академія

© Громадська організація «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Автори

УДК: 37.07:005.3

[https://doi.org/10.33296/2707-0255-8\(15\)-13](https://doi.org/10.33296/2707-0255-8(15)-13)

<http://orcid.org/0000-0002-2263-1255>

ВІКТОР ГРИГОРАШ,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри наукових
основ управління Харківського
національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

ОЦІНЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ВНУТРІШНЬОЇ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Анотація. Законом України «Про освіту» передбачено створення внутрішньої системи забезпечення якості освіти, яка, зокрема, може включати критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності. Тому актуальною проблемою є розроблення низки внутрішніх документів, що регламентують як процеси внутрішнього аудиту загалом, так і забезпечення об'єктивного оцінювання педагогічної діяльності й у період атестації, й у межах оперативного моніторингу освітньої діяльності.

Певною мірою вимоги до педагогічної діяльності, окремі засоби її оцінювання, орієнтовний перелік видів діяльності, які підлягають вивченню, визначені чинними нормативними документами, зокрема Типовим положенням про атестацію педагогічних працівників. Цим положенням передбачено вивчення педагогічної діяльності під час відвідування навчальних занять, урахування рівня навчальних досягнень учнів, вивчення педагогічної документації, аналіз методичної роботи педагога тощо. Передбачено оцінювання виконання працівником своїх посадових обов'язків, професійно-особистісних якостей (ініціативність, компетентність, організованість тощо). Натомість механізм оцінювання таких різних напрямів освітньої діяльності визначає кожний заклад самостійно, що призводить до значних розбіжностей між вимогами до спеціаліста певної категорії в різних закладах загальної середньої освіти.

Проект Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначає наявність внутрішньої системи забезпечення якості в закладах освіти, яку формує заклад освіти з урахуванням методичних рекомендацій, що розроблені

Державною службою якості освіти України. Цими рекомендаціями передбачено, зокрема, оцінювання таких напрямів, як ефективність планування педагогічної діяльності, використання сучасних освітніх підходів до організації освітнього процесу, система підвищення професійного рівня, співпраця з учасниками освітнього процесу, дотримання академічної доброчесності тощо. Ці відносно нові критерії потребують суттєвих змін у внутрішній системі оцінювання педагогічної діяльності, зумовлюють необхідність розроблення відповідного інструментарію та механізмів.

У статті розглянуто ступень дослідженості означеної проблеми та наголошено на необхідності створення стандартизованої процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО). Запропоновано певні підходи й інструментарій, зокрема кваліметричні моделі, для оцінювання педагогічної діяльності працівників закладу загальної середньої освіти.

Ключові слова: оцінювання педагогічної діяльності, якість освіти, кваліметричний підхід, педагогічна компетентність, педагогічна майстерність.

Вступ. Реформування галузі освіти передбачає розвиток організаційної структури системи освіти в державі. Так, створені й розпочали свою діяльність територіальні органи Державної служби якості освіти України, на порядку денному – проведення інституційних аудитів у закладах загальної середньої освіти. Відповідно й у закладах загальної середньої освіти мають бути створені умови для здійснення ефективного внутрішнього аудиту, системостворювальною ланкою якого слугуватиме внутрішня система забезпечення якості освіти. У свою чергу, оцінювання педагогічної діяльності є одним із чотирьох напрямів самооцінювання якості освітньої діяльності. Отже, нагальною проблемою адміністрації та педагогічних колективів ЗЗСО є розроблення інструментарію для оцінювання педагогічної діяльності. У цій статті ми розглянемо три підходи до оцінювання педагогічної діяльності, пов'язані з поняттями «педагогічна компетентність», «педагогічна діяльність», «педагогічна майстерність».

Вихідні передумови. Проблема підвищення професійної педагогічної компетентності знайшла своє відображення у працях сучасних вітчизняних

науковців (Л. Даниленко, Г. Єльнікова, Л. Калініна, В. Маслов, Н. Островецька, Є. Павлютенков, В. Пікельна, О. Пометун та інші). Розкриттю сутності поняття «компетентність», методологічним засадам здійснення компетентнісного підходу в освіті присвятили свої праці Н. Бібік, Е. Зеєр, І. Зимня, В. Луговий, Дж. Равен, Л. Спенсер, Х. Хершген, В. Ягупов [4]. Критерії педагогічної майстерності розробляли І. Зязюн, Л. Крамущенко, І. Кривонос [5]. Розробленню кваліметричного стандарту діяльності педагога присвятили свою увагу В. Беспалько, Г. Дмитренко, Г. Єльнікова, З. Рябова та інші [6]. Проте методологія, технологія, інструментарій оцінювання педагогічної діяльності в умовах реформування освіти, суттєвих змін вимог до педагогічної діяльності досліджено недостатньо. Тому метою статті є розгляд варіантів оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників за допомогою кваліметричних моделей.

Виклад основного матеріалу. Упровадження нових законодавчих документів у практику роботи ЗЗСО зумовлює необхідність розроблення інструментарію для реалізації методичних рекомендацій до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти [1], зокрема для оцінювання педагогічної діяльності. Ці рекомендації пропонують використовувати систему критеріїв, показників, індикаторів, які відповідають сучасним вимогам до освітньої діяльності, але недостатньо технологічні, що посилює суб'єктивність процесу оцінювання.

На разі експертна група з ініціативи МОНУ розробляє критерії оцінювання професійної компетентності, серед яких є такі: здатність планувати та здійснювати освітній процес на основі особистісно зорієнтованого й компетентнісного підходів із використанням відповідних педагогічних технологій; здатність створювати безпечне та психологічно комфортне освітнє середовище, спрямоване на розвиток дітей та їх мотивацію до навчання; здатність налагоджувати партнерські стосунки з родинами учнів для розвитку

здібностей і можливостей кожної дитини; здатність до постійного професійного розвитку, самооцінювання та рефлексії; здатність моделювати поведінку, в основі якої повага до прав людини, демократичні й інші загальнолюдські цінності. Важко уявити, щоб такі загальні здатності (і достатньо високі вимоги, наприклад поєднання особистісно зорієнтованого й компетентнісного підходів) можна було достатньо об'єктивно оцінити.

Крім того, оцінювати за одним протоколом (моделлю) молодого вчителя, досвідченого й майстра ми не вважаємо обґрунтованим. Оскільки тими ж рекомендаціями запропоновано впроваджувати систему мотиваційного, формувального оцінювання для учнів, то, на нашу думку, логічно запропонувати аналогічні підходи й для педагогів.

Нам здається доцільним використовувати різні кваліметричні моделі для оцінювання педагогічної діяльності.

Для молодих учителів можна використати модель оцінювання професійної компетентності (табл. 1), яка більше відображає здатність до педагогічної діяльності, готовність, вмотивованість тощо, і менше – власне педагогічний процес і його результати, які суттєво залежать від досвіду, що відсутній [2].

Таблиця 1

Професійна компетентність педагога

Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію	Коефіцієнт відповідності	Значення коефіцієнту відповідності	Ступінь прояву критеріїв	Ступінь прояву факторів
1. Мотиваційна компетентність	0,10	1. Характер мотивації до педагогічної діяльності, виконання посадових обов'язків	0,30	K1		0,00	0,00
		2. Ставлення до викладання свого предмету, класного керівництва (байдуже, з інтересом, із захопленням)	0,20	K2		0,00	
		3. Мотивація до інноваційної, творчої діяльності (негативне чи позитивне ставлення до нового; розвинута чи нерозвинута потреба в пошуку нового)	0,10	K3		0,00	

Продовження табл. 1

		4. Мотивація до роботи з дітьми (емпатія, нейтральне ставлення, негативне ставлення)	0,20	K4	0,00	
		5. Мотивація до досягнення успіху в професійній діяльності	0,10	K5	0,00	
		6. Здатність до формування мотиваційної сфери учнів	0,10	K6	0,00	
2. Когнітивна компетентність	0,05	7. Знання предмету викладання	0,20	K7	0,00	0,00
		8. Знання психологічних засад організації освітнього процесу	0,10	K8	0,00	
		9. Знання основ дидактики, методики, організації навчального процесу	0,15	K9	0,00	
		10. Знання нормативних засад освітньої діяльності, напрямів розвитку освіти в регіоні, державі	0,10	K10	0,00	
		11. Знання методів діагностики розвитку особистості	0,05	K11	0,00	
		12. Знання основ теорії та практики виховної роботи	0,15	K12		
		13. Знання основ педагогічної інноватики, науково-дослідницької діяльності, експериментальної та наукової роботи	0,05	K13	0,00	
		14. Знайомство з прогресивним педагогічним досвідом	0,05	K14	0,00	
		15. Знання навчальних програм, методичної літератури з предмету викладання	0,15	K15	0,00	
3. Прогностична компетентність	0,05	16. Уміння виробляти та формулювати цілі власної діяльності, навчати цілепокладання учнів на основі діагностики й аналізу результатів діяльності	0,30	K16	0,00	0,00
		17. Стратегічна спрямованість педагогічної діяльності, відповідність її змісту визначеній меті	0,10	K17	0,00	
		18. Здатність до планування педагогічної діяльності (рівень і якість поурочного, календарного планування, планів виховної роботи)	0,30	K18	0,00	
		19. Уміння прогнозувати результати педагогічної діяльності (навчання, виховання, розвитку; окремого уроку, виховного заходу)	0,30	K19	0,00	
4. Інформаційна компетентність	0,10	20. Володіння сучасними інформаційними технологіями	0,30	K20	0,00	0,00
		21. Уміння знаходити та відбирати релевантну інформацію	0,10	K21	0,00	
		22. Уміння структурувати, аналізувати, узагальнювати (обробляти) інформацію	0,15	K22	0,00	
		23. Уміння зберігати інформацію	0,05	K23	0,00	
		24. Уміння використовувати наявну інформацію для прийняття рішень і здійснення педагогічної діяльності	0,20	K24	0,00	
		25. Рівень документування педагогічної діяльності (ведення шкільної документації, перевірка зошитів, якість звітної інформації тощо)	0,20	K25	0,00	
5. Комунікативна компетентність	0,10	26. Уміння слухати	0,05	K26	0,00	0,00
		27. Уміння вступати в комунікації	0,10	K27	0,00	
		28. Рівень володіння мовою	0,25	K28	0,00	
		29. Уміння переконувати, навіювати	0,10	K29	0,00	
		30. Здатність до дискусії	0,05	K30	0,00	
		31. Уміння виступати з промовами, доповідями	0,05	K31	0,00	
		32. Уміння будувати бесіду, діалог	0,20	K32	0,00	
		33. Рівень володіння письмовою комунікацією	0,10	K33	0,00	
		34. Культура ведення документації	0,10	K34	0,00	
6. Соціально-психологічна та морально-етична компетентність	0,05	35. Дотримання педагогічного такту	0,10	K35	0,00	0,00
		36. Урахування сучасних психолого-педагогічних концепцій у процесі здійснення педагогічної діяльності, відповідність поведінки морально-етичним нормам	0,30	K36	0,00	
		37. Знання вікових психологічних особливостей особистості та їх використання в педагогічній діяльності	0,30	K37	0,00	
		38. Уміння створювати й підтримувати позитивний морально-психологічний клімат у колективі	0,20	K38	0,00	
		39. Здатність до позитивного мислення	0,10	K39	0,00	

Продовження табл. 1

7. Організаційно-технологічна компетентність	0,20	40. Уміння організувати учнівський колектив	0,05	K40	0,00	0,00
		41. Уміння структурувати зміст навчання, моделювати урок, окремі аспекти педагогічної діяльності	0,10	K41	0,00	
		42. Уміння створювати необхідну оргструктуру (батьківський комітет, органи учнівського самоврядування тощо)	0,05	K42	0,00	
		43. Уміння розподіляти обов'язки, давати доручення, організувати контроль за їх виконанням	0,05	K43	0,00	
		44. Уміння проводити інструктажі, наради, збори	0,05	K44	0,00	
		45. Уміння складати план виконання окремих завдань, урахувавши мету, відповідність змісту меті; відбирати оптимальні методи, прийоми й організаційні форми; урахувати особистісні якості виконавців; установлювати терміни виконання; визначити форми попереднього, поточного та підсумкового контролю	0,07	K45	0,00	
		46. Уміння організувати індивідуальну роботу з учнями	0,03	K46	0,00	
		47. Уміння організувати позакласну роботу з предмету, формувати пізнавальні інтереси учнів	0,05	K47	0,00	
		48. Уміння навчати учнів засобів діяльності в процесі викладання предметів, здійснювати особистісно зорієнтований підхід в освіті учнів	0,05	K48	0,00	
		49. Уміння розвивати мислення, увагу, пам'ять учнів у процесі навчання, виховання й розвитку	0,05	K49	0,00	
		50. Уміння об'єктивно оцінювати діяльність учнів відповідно до визначених критеріїв	0,10	K50	0,00	
		51. Здатність до аналізу освітнього процесу та його результатів	0,05	K51	0,00	
		52. Рівень викладання предмету	0,20	K52	0,00	
		53. Дотримання норм безпеки, попередження дитячого травматизму, санітарно-гігієнічних норм, використання здоров'язбережувальних технологій у процесі освіти	0,05	K53	0,00	
		54. Наявність і якість системи моніторингу навчальної та педагогічної діяльності, уміння корегувати освітній процес за результатами моніторингу	0,05	K54	0,00	
		8. Методична компетентність	0,15	55. Рівень кваліфікації, методичної майстерності педагога	0,20	K55
		56. Участь у методичній роботі закладу (педагогічна рада, методичне об'єднання, творча група тощо)	0,10	K56	0,00	
		57. Самоосвітня діяльність педагога, її результативність	0,20	K57	0,00	
		58. Характеристика педагогічного досвіду (наявний, репродуктивний, конструктивний, новаторський)	0,10	K58	0,00	
		59. Вплив рівня методичної підготовки на результати освітньої діяльності	0,05	K59	0,00	
		60. Оснащення й оформлення кабінету, створення дидактичної бази викладання предмету	0,05	K60	0,00	
		61. Підвищення педагогічної кваліфікації (курси, семінари, стажування)	0,05	K61	0,00	
		62. Участь у професійних конкурсах, виставках-ярмарках, конференціях, інших науково-методичних заходах	0,05	K62	0,00	
		63. Наставництво, допомога колегам	0,05	K63	0,00	
		64. Наявність системи розповсюдження досвіду (педагогічні майстерні, майстер-класи, наставництво, друковані праці тощо)	0,05	K64	0,00	
		65. Здійснення науково-дослідницької, дослідно-експериментальної діяльності	0,10	K65	0,00	
9. Креативна компетентність	0,05	66. Здатність до критичного мислення	0,10	K66	0,00	0,00
		67. Готовність до інноваційної, творчої діяльності	0,20	K67	0,00	

Продовження табл. 1

		68. Використання сучасного педагогічного досвіду, інновацій у педагогічній діяльності	0,20	K68		0,00	
		69. Спрямованість інноваційної діяльності на результати освіти учнів	0,05	K69		0,00	
		70. Рівень організації інноваційної діяльності, її нормативне забезпечення	0,30	K70		0,00	
		71. Здатність до саморозвитку	0,05	K71		0,00	
		72. Створення власного педагогічного досвіду	0,05	K72		0,00	
		73. Здатність до науково-дослідницької діяльності	0,05	K73		0,00	
10. Особистісна компетентність	0,05	74. Спрямованість особистості педагога (громадянська позиція, емоційна сфера, морально-етичні цінності)	0,30	K74		0,00	0,00
		75. Участь у громадській роботі, вплив на зовнішнє середовище закладу освіти	0,20	K75		0,00	
		76. Особистісні якості педагога, які впливають на педагогічну діяльність (емпатія, доброзичливість, позитивне мислення, добросовісність, моральність, справедливість, зовнішня культура, відповідальність, чесність, організованість тощо)	0,50	K76		0,00	
11. Рефлексивно-оцінювальна компетентність	0,10	77. Результативність педагогічної діяльності (рівень просування та розвитку учнів у навчанні, вихованні; творчі досягнення вихованців; сформованість основних життєвих компетентностей)	0,50	K77		0,00	0,00
		78. Здатність до самоаналізу	0,25	K78		0,00	
		79. Уміння будувати діяльність на основі результатів аналізу	0,25	K79		0,00	
Загальна оцінка в частках одиниці	1,00						0,00

Для досвідчених учителів можна використати модель оцінювання власне педагогічної діяльності (табл. 2), де враховано й передумови (готовність), і процес, і результативність. Ми використали відомий підхід до оцінювання роботи педагога Г. Єльнікової [3], адаптувавши його до сучасних вимог за умов реформування освіти.

Таблиця 2

Оцінювання педагогічної діяльності педагогів

Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію	Коефіцієнт відповідності	Значення коефіцієнту відповідності	Ступінь прояву критеріїв	Ступінь прояву факторів
1. Професійна готовність педагога	0,20	1. Наявність відповідної освіти, кваліфікаційна категорія, проходження курсів підвищення кваліфікації	0,30	K1		0,00	0,00

Продовження табл. 2

		2. Знання основних нормативних документів у галузі освіти, предмету та методики викладання, навчальних програм, основ педагогіки, психології, вікової фізіології; методики викладання предмету та методики виховної роботи, вимог до оснащення навчальних кабінетів, засобів навчання, засад наукової організації праці, основ роботи з комп'ютерною технікою; дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку, правил з охорони праці	0,20	K2		0,00	
		3. Мотиваційна готовність (сформованість мотивації до педагогічної діяльності, умовиваність виконання функціональних обов'язків, прагнення до самовдосконалення)	0,05	K3		0,00	
		4. Соціальна готовність (рольова ідентифікація, комунікативна компетентність, загальна культура, ціннісні орієнтації, громадянська позиція, толерантність, особистісні професійно значущі якості)	0,05	K4		0,00	
		5. Психологічна готовність (здатність до рефлексії та самоаналізу, емпатія, психічне і фізичне здоров'я, особистісна зрілість)	0,05	K5		0,00	
		6. Методологічна готовність (методична культура, здатність до самоосвітньої діяльності, здатність до творчої діяльності, комунікативні та перцептивні вміння, володіння сучасними педагогічними технологіями)	0,20	K6		0,00	
		7. Управлінська компетентність (уміння управляти колективом, організовувати навчальну діяльність учнів, здатність до планування, прогностичні вміння, уміння розподіляти роботу, давати доручення, делегувати повноваження, мотивувати підлеглих, здатність до адміністрування, координації діяльності, аналізу процесу й результатів)	0,10	K7		0,00	
		8. Інформаційна компетентність, володіння сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями	0,05	K8		0,00	
2. Здійснення педагогічної діяльності	0,30	9. Моделювання освітнього процесу (планування, добір змісту освіти, вибір методів освіти, оцінювання й аналізування результатів)	0,15	K9		0,00	0,00
		10. Рівень викладання предмету, управління освітньою діяльністю учнів	0,20	K10		0,00	
		11. Якість контролю за результатами освітньої діяльності, уміння оцінювати рівень навчальних досягнень учнів. Здійснює систематичний контроль якості знань учнів і виконання ними домашніх завдань. Аналізує результати засвоєння учнями навчального матеріалу з предмету; організовує самостійну діяльність учнів, у тому числі дослідницьку. Проводить роботу з учнями щодо підготовки до підсумкової атестації	0,05	K11		0,00	
		12. Здійснення освітньої діяльності з урахуванням психологічних і фізіологічних особливостей їх розвитку та специфіки навчального предмету	0,05	K12		0,00	

Продовження табл. 2

		13. Забезпечення в освітньому процесі соціалізації, формування загальної культури особистості. Сприяння формуванню в учнів поваги до принципів загальнолюдської моралі, батьків, культурно-національних, духовних, історичних цінностей України, дбайливе ставлення до навколишнього середовища. Дотримує педагогічної етики, поважає гідність здобувачів освіти, захищає їх від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігає шкідливим звичкам, пропагує здоровий спосіб життя. Вимагає від учнів дотримання статуту освітньої установи	0,05	K13		0,00	
		14. Контролювання забезпечення здорових і безпечних умов навчання, виховання, праці; дотримання норм і правил техніки безпеки	0,05	K14		0,00	
		15. Використання ефективних методів, прийомів і форм навчання. Індивідуальні заняття з учнями, організація й контроль їх самостійної роботи	0,05	K15		0,00	
		16. Підтримання зв'язків із батьками, надання їм консультативної педагогічної допомоги з питань освіти, фізичного та психічного розвитку їх дітей. Просвітницька робота з батьками (законними представниками)	0,05	K16		0,00	
		17. Стан закріпленого за педагогом навчального кабінету або іншого приміщення, наочності, навчально-методичного забезпечення. Застосування сучасних технічних засобів навчання. Створення навчально-методичної, дидактичної, матеріально-технічної бази викладання	0,05	K17		0,00	
		18. Забезпечення підтримки обдарованим і талановитим учням, а також учням, які мають відхилення в розвитку з використанням різноманітних методів, прийомів, форм і засобів навчання, зокрема, за індивідуальними навчальними планами, прискореними курсами в рамках державних освітніх стандартів, сучасних освітніх технологій	0,05	K18		0,00	
		19. Забезпечення підготовки та подання звітної документації встановленого зразка. Використання комп'ютерних технологій, зокрема текстових редакторів, електронних таблиць тощо. Здійснює контрольню-оцінювальну діяльність в освітньому процесі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ведення електронних форм документації, зокрема електронного журналу й щоденників учнів)	0,05	K19		0,00	
		20. Організування позакласних культурно-виховних заходів, сприяння проведенню диспутів, екскурсій, зборів тощо. Координування взаємодії учнів між собою під час уроків і позакласних заходів. Ведення позакласної роботи з предмету, формування стійкого позитивного ставлення до навчання, розвиток пізнавальних інтересів учнів	0,05	K20		0,00	

Продовження табл. 2

		21. Удосконалення педагогічної майстерності, загальної культури, підвищення фахового і кваліфікаційного рівнів. Рівень методичної роботи (самоосвітня діяльність педагога, участь у методичній роботі закладу освіти, регіону, наявність і характер педагогічного досвіду, рівень творчої діяльності)	0,05	K21		0,00	
		22. Документальне оформлення педагогічної діяльності, ділова культура педагога	0,05	K22		0,00	
		23. Виконавча дисциплінованість, дотримання правил внутрішнього трудового розпорядку	0,05	K23		0,00	
3. Результативність педагогічної діяльності	0,50	24. Позитивна динаміка навчальних досягнень учнів	0,30	K24		0,00	0,00
		25. Ступінь сформованості пізнавального інтересу школярів	0,20	K25		0,00	
		26. Результати творчої діяльності учнів	0,10	K26		0,00	
		27. Динаміка формування життєвих компетентностей	0,20	K27		0,00	
		28. Підвищення професійної компетентності та методичної культури вчителя	0,20	K28		0,00	
Загальна оцінка в частках одиниці	1,00						0,00

Для майстрів педагогічної справи (як правило, учителів вищої категорії, із педагогічними званнями) доцільно буде використати модель оцінювання рівня професійної майстерності. Ми виходимо з того, що педагогічна майстерність характеризується гуманістичною спрямованістю, здібностями до педагогічної діяльності, професійною компетентністю, педагогічною технікою.

Можна скористатися класичними критеріями оцінки педагогічної майстерності: чіткість визначення й диференціація завдань уроку; забезпечення наступності в засвоєнні змісту освіти; творчий характер методів навчання з урахуванням особливостей навчального матеріалу і здібностей учнів; допомога дітям долати труднощі в навчанні; наявність високої працездатності учнів на уроці за рахунок використання гігієни, урахування можливостей школярів; уміння займатися психологічною самоосвітою й постійно вдосконалювати освітній процес на основі наукових досягнень [5]. Проте можна розробити і власну систему. Ми пропонуємо скористатися нашою кваліметричною моделлю (табл. 3).

Таблиця 3

Професійна майстерність педагога

Фактори	Вагомість фактору	Критерії	Вагомість критерію	Коефіцієнт відповідності	Значення коефіцієнту відповідності	Ступінь прояву критеріїв	Ступінь прояву факторів
1. Когнітивна складова	0,20	1. Знання предмету, який викладає	0,20	K1		0,00	0,00
		2. Знання методики викладання предмету	0,20	K2		0,00	
		3. Знання основ дидактики та дидактичної організації предмета	0,10	K3		0,00	
		4. Знання психологічних засад організації освітнього процесу	0,20	K4		0,00	
		5. Загальний рівень культури, ерудиції, інтелекту	0,10	K5		0,00	
		6. Знання сучасних освітніх технологій, прогресивного педагогічного досвіду	0,10	K6		0,00	
		7. Знання нормативних основ освітньої діяльності	0,10	K7		0,00	
2. Компетентнісна складова	0,25	8. Прогностичні вміння	0,05	K8		0,00	0,00
		9. Уміння планувати власну діяльність і формувати вміння планувати в школярів	0,05	K9		0,00	
		10. Урахування в педагогічній діяльності психологічних закономірностей навчання, виховання та розвитку учнів	0,10	K10		0,00	
		11. Інформаційна компетентність, використання інформаційно-комунікативних технологій	0,10	K11		0,00	
		12. Комунікативна компетентність	0,10	K12		0,00	
		13. Уміння організувати й оптимізувати освітній процес	0,10	K13		0,00	
		14. Володіння педагогічною технікою	0,10	K14		0,00	
		15. Організаторські вміння педагога	0,15	K15		0,00	
		16. Здатність до виховання в процесі навчання	0,05	K16		0,00	
		17. Уміння аналізувати освітній процес і його результати, здатність до рефлексії	0,05	K17		0,00	
		18. Уміння мотивувати пізнавальну діяльність учнів	0,05	K18		0,00	
3. Креативна складова	0,20	20. Здатність до творчої діяльності	0,20	K20		0,00	0,00
		21. Здатність до саморозвитку, самовдосконалення	0,10	K21		0,00	
		22. Інноваційна діяльність педагога	0,20	K22		0,00	
		23. Участь у роботі методичних підрозділів закладу освіти (району, міста, області), членство в громадських об'єднаннях, пов'язаних із професійною діяльністю	0,10	K23		0,00	
		24. Узагальнення власного педагогічного досвіду	0,05	K24		0,00	
		25. Організація роботи з обдарованими учнями	0,05	K25		0,00	
		26. Організація позакласної роботи з предмету	0,05	K26		0,00	
		27. Збагачення методичної та дидактичної бази викладання предмету	0,02	K27		0,00	

Продовження табл. 3

		28. Надання допомоги колегам, консультування, наставництво	0,03	K28		0,00	
		29. Розповсюдження власного досвіду, участь у семінарах, конференціях, наявність публікацій	0,10	K29		0,00	
		30. Науково-дослідницька, дослідно-експериментальна діяльність	0,10	K30		0,00	
4. Особистісна складова	0,10	31. Мотивація педагогічної діяльності	0,30	K31		0,00	0,00
		32. Уміння створювати (підтримувати) позитивний психологічний клімат	0,15	K32		0,00	
		33. Уміння спілкуватися з колегами, батьками, учнями	0,15	K33		0,00	
		34. Громадянська відповідальність	0,10	K34		0,00	
		35. Емпатія, позитивне ставлення до дітей, педагогічний такт	0,20	K35		0,00	
		36. Зовнішній вигляд, фізичне здоров'я, особистісний імідж, ерудиція	0,10	K36		0,00	
5. Результативна складова	0,25	37. Рівень узагальнення педагогічного досвіду (упровадження інноваційних технологій; створення власного досвіду; розповсюдження власного досвіду)	0,20	K37		0,00	0,00
		38. Участь у професійних конкурсах, виставках	0,10	K38		0,00	
		39. Наявність друкованих праць, наукових робіт	0,10	K39		0,00	
		40. Рейтинг серед колег	0,10	K40		0,00	
		41. Результативність педагогічної діяльності (навчальні досягнення та творчі здобутки учнів)	0,30	K41		0,00	
		42. Підвищення кваліфікаційної категорії, здобуття педагогічного звання, отримання нагород, у т. ч. державних, у професійній царині	0,10	K42		0,00	
		43. Керівництво творчими групами, методичним об'єднанням, експериментальним майданчиком, педагогічною майстернею тощо	0,10	K43		0,00	
Загальна оцінка в частках одиниці	1,00						0,00

Насамкінець зазначимо, що ефективне використання цих моделей можливе лише за умов адаптації їх до конкретного ЗЗСО. Необхідно враховувати, що розвивається те, що оцінюють. Отже, якщо ми встановимо високі коефіцієнти вагомості для актуальних напрямів діяльності, можна сподіватися, що саме ці напрями будуть розвиватися як пріоритетні. І, безумовно, слід пам'ятати, що ми живемо в інформаційному суспільстві за часів активної діджиталізації суспільного, професійного й навіть особистого життя. А використання саме кваліметричного підходу дозволить зробити процес оцінювання ефективним.

Висновки. Перспективи подальших досліджень. Зазначимо, що проблема оцінювання педагогічної діяльності набула актуальності у зв'язку з побудовою в кожному закладі загальної середньої освіти внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Адміністрація і педагогічний колектив ЗЗСО працюють над розроблянням положень, алгоритмів, механізмів, технологій, інструментарію оцінної діяльності. Саме технологічна складова процесу оцінювання потребує адаптації наших (чи інших) моделей оцінювання педагогічної діяльності до умов, можливостей, стратегічних завдань конкретного закладу загальної середньої освіти. Крім того, потребують подальшого дослідження інші складові внутрішньої системи забезпечення якості освіти – оцінювання освітнього середовища, здобувачів освіти, управлінських процесів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бобровський М. В. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладі загальної середньої освіти / М. В. Бобровський, С. І. Горбачов, О. О. Заплотинська. — Київ : Державна служба якості освіти, 2019. — 240 с.
2. Гречаник О. Є. Організація внутрішнього аудиту в закладі загальної середньої освіти / О. Є. Гречаник, В. В. Григораш. — Харків : Основа, 2019. — 144 с.
3. Єльнікова Г. В. Адаптивні технології в освіті [Електронний ресурс] / Г. В. Єльнікова // Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». — 2017. — Вип. 3 (5). — Режим доступу до ресурсу: http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.3ped5/17ped3_5yelnikova_r.pdf (дата звернення: 24.02.2020). — Назва з екрану.
4. Кива В. Ю. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності викладачів системи військової освіти як методологічна проблема [Електронний ресурс] / В. Ю. Кива // Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». — 2018. — Вип. 5 (9). — Режим доступу до ресурсу: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/20/17> (дата звернення: 27.02.2020). — Назва з екрану.

5. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, Л. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. ; За ред. І. А. Зязюна. — Київ : Вища шк., 1997. — 349 с.
6. Рябова З. В. Кваліметричний підхід до оцінювання якості надання освітніх послуг [Електронний ресурс] / З. В. Рябова // Адаптивне управління: теорія і практика. Серія «Педагогіка». — 2018. — Вип. 5 (9). — Режим доступу до ресурсу: <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/107/74> (дата звернення: 27.02.2020). — Назва з екрану.

REFERENCES

1. Bobrovskiy M. V. Rekomendatsii do pobudovy vnutrishnoi systemy zabezpechennia yakosti osvity v zakladi zahalnoi serednoi osvity / M. V. Bobrovskiy, S. I. Horbachov, O. O. Zaplotynska. — Kyiv : Derzhavna sluzhba yakosti osvity, 2019. — 240 s.
2. Grechanyk O. Ye. Orhanizatsiia vnutrishnoho audytu v zakladi zahalnoi serednoi osvity / O. Ye. Grechanyk, V. V. Gryhorash. — Kharkiv : Osnova, 2019. — 144 s.
3. Ielnykova H. V. Adaptivni tekhnolohii v osviti [Elektronnyi resurs] / H. V. Yelnykova // Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika». — 2017. — Vyp. 3 (5). — Rezhym dostupu do resursu : http://am.eor.in.ua/images/adapt/Vol.3ped5/17ped3_5yelnykova_r.pdf (data zvernennya: 24.02.2020). — Nazva z ekranu.
4. Kyva V. Yu. Rozvytok informatsiino-komunikatsiinoi kompetentnosti vykladachiv systemy viiskovoi osvity yak metodolohichna problema [Elektronnyi resurs] / V. Yu. Kyva // Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika». — 2018. — Vyp. 5 (9). — Rezhym dostupu do resursu : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/20/17> (data zvernennya: 24.02.2020). — Nazva z ekranu.
5. Pedahohichna maisternist: Pidruchnyk / I. A. Ziaziun, L. V. Kramushchenko, I. F. Kryvonos ta in. ; Za red. I. A. Ziaziuna. — Kyiv : Vyscha shk., 1997. — 349 s.
6. Riabova Z. V. Kvalimetrychnyi pidkhid do otsiniuvannia yakosti nadannia osvitnikh posluh [Elektronnyi resurs] / Z. V. Riabova // Adaptivne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seriiia «Pedahohika». — 2018. — Vyp. 5 (9). — Rezhym dostupu do resursu : <https://amtp.org.ua/index.php/journal/article/view/107/74> (data zvernennya: 24.02.2020). — Nazva z ekranu.

ВИКТОР ГРИГОРАШ,

кандидат педагогических наук, доцент,
доцент кафедры научных основ управления Харьковского национального педагогического университета имени Г. С. Сковороды, г. Харьков, Украина

**ОЦЕНКА ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ
УЧРЕЖДЕНИЯ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ КАК ЭЛЕМЕНТ
ВНУТРЕННЕЙ СИСТЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА
ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация. Законом Украины «Об образовании» предусмотрено создание внутренней системы обеспечения качества образования, которая, в частности, может включать критерии, правила и процедуры оценивания педагогической деятельности. Поэтому актуальной проблемой является разработка ряда внутренних документов, регламентирующих процессы внутреннего аудита в целом и обеспечение объективного оценивания педагогической деятельности как в период аттестации, так и в системе оперативного мониторинга образовательной деятельности.

В определенной степени требования к педагогической деятельности, отдельные средства его оценки, примерный перечень видов деятельности, подлежащих изучению, определены действующими нормативными документами, в частности Типовым положением об аттестации педагогических работников. Этим положением предусмотрено изучение педагогической деятельности во время посещения учебных занятий, учет уровня знаний учащихся, изучение педагогической документации, анализ методической работы педагога и тому подобное. Предполагается оценивание выполнения работником своих должностных обязанностей, профессионально-личностных качеств (инициативность, компетентность, организованность и т. п.). Но механизм оценки таких разных направлений образовательной деятельности каждое учреждение определяет самостоятельно, что приводит к значительным расхождениям между требованиями к специалисту определенной категории в различных учреждениях общего среднего образования.

Проект Закона Украины «О полном общем среднем образовании» определяет наличие внутренней системы обеспечения качества в учреждениях образования, которую формирует учебное заведение с учетом методических рекомендаций, разработанных Государственной службой качества образования Украины. Этими рекомендациями предусмотрено, в частности, оценивание таких направлений, как эффективность планирования педагогической деятельности, использование современных технологий в организации образовательного процесса, система повышения профессионального уровня, сотрудничество с участниками образовательного процесса, соблюдение

академической добротности и тому подобное. Эти относительно новые критерии требуют существенных изменений во внутренней системе оценивания педагогической деятельности, обуславливают необходимость разработки соответствующего инструментария и механизмов.

В статье рассматривается степень изученности этой проблемы и подчеркивается необходимость создания стандартизированной процедуры оценивания педагогической деятельности в учреждении общего среднего образования. Предлагаются определенные подходы и инструментарий, в частности квалиметрические модели, для оценивания педагогической деятельности работников учреждения общего среднего образования.

Ключевые слова: оценка педагогической деятельности, качество образования, квалиметрический подход, педагогическая компетентность, педагогическое мастерство.

VIKTORGRYGORASH

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Scientific Foundations of Management, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

EVALUATION OF PEDAGOGICAL ACTIVITY OF TEACHERS OF THE GENERAL SECONDARY EDUCATION AS AN ELEMENT OF THE INTERNAL QUALITY ASSURANCE SYSTEM

Abstract. The Law of Ukraine “On Education” provides for the establishment of an internal quality assurance system for education, which in particular may include criteria, rules and procedures for evaluating pedagogical activity. Therefore, a topical issue is the development of a number of internal documents that regulate both the internal audit processes in general and the objective evaluation of pedagogical activity both during the period of certification and within the operational monitoring of educational activities.

To a certain extent the requirements for pedagogical activity, some means of its assessment, an indicative list of activities that are subject to study, defined by the current regulatory documents, in particular, the Model provisions about certification of pedagogical staff. This provision provides for the study of pedagogical activity while attending classes, taking into account the level of educational achievement of students, studying pedagogical documentation, analysis of the methodological work of the teacher, etc. It is envisaged to evaluate the employee's performance of their duties, professional and personal qualities (initiative, competence, organization, etc.). Instead, the mechanism for assessing such different areas of educational activity is determined by each institution on its own, which leads to significant differences between the

requirements for a specialist of a certain category in different institutions of general secondary education.

The Draft Law of Ukraine "On Complete General Secondary Education" defines the existence of an internal quality assurance system in educational institutions, which is formed by the educational institution taking into account the methodological recommendations developed by the State Service for Quality of Education of Ukraine. These recommendations include, in particular, the evaluation of areas such as the effectiveness of planning pedagogical activities, the use of modern educational approaches to the organization of the educational process, the system of professional development, cooperation with participants in the educational process, compliance with academic integrity and more. These relatively new criteria require significant changes in the internal system of assessment of pedagogical activity, necessitating the development of appropriate tools and mechanisms.

The article examines the level of research of the identified problem and emphasizes the need to create a standardized procedure for evaluating pedagogical activity in the institution of general secondary education (ZSSO). Certain approaches and tools, in particular qualimetric models, are proposed to evaluate the pedagogical performance of general secondary education staff.

Keywords: evaluation of pedagogical activity, quality of education, qualimetric approach, pedagogical competence, pedagogical skill.